

כי תשא

התשע"ח

"שמן משחת

קדש"

מאת

יצחק חיים סבתו

א.

בפרשת השבוע פרשת כי תשא לומדים אנו על שמן המשחה. שמן זה תפקיד מיוחד יש לו לקדש את אוהל מועד, ואת כליו.

משמעותה ההלכתית של קדושה זו מתבטאת בכך שאם באו מנחה או נסכים וכדומה לתוך כלי שרת- אחר שנמשח בשמן- הרי הם מתקדשים קדושת הגוף. כלומר הם נפסלים אם יצאו מחוץ למקומם. או אם עבר זמנם בלינה. וכך שאר ההלכות הקודש והמקדש הנובעות מקדושה זו.

תפקיד נוסף של השמן מלבד קידוש הבית והכלים, הוא קידוש אהרון ובניו לעבודת המקדש. כלומר השמן מקדש גם את האדם ולא רק את הבית והכלים.

בעקבות זאת באה האזהרה החריפה " **על בשר אדם לא ייסך**, ובמתכונתו לא תעשו כמוהו, קודש הוא, קודש יהיה לכם " ומי שעובר על שני איסורים אלו עונשו בכרת.

ב.

ה'לאוי' לתת מהשמן על זר מובן יותר לנו. כיון שהשמן עצמו קודש ותפקידו לקדש את הראוי לכך. המושח את הזר גם מועל בקדושת השמן, וגם פוגע במטרת הקידוש של השמן. לזר אין את היכולות לספוג את קדושת השמן והחיבור הזה הופך להיות מזיק ומחטיא את מטרתו ולא מעלה ומרומם.

אולי ניתן לדמות זאת לחומר רדיו אקטיבי שאם נמצא בכלים הראויים ובהקשר הנכון בכוחו לבנות עולם ולהניע מערכות עצומות אך אם מתפזר לא במקומו וזמנו הרי הוא גורם הרס וחורבן בלתי ישוערו..

אמנם האיסור החמור לעשות כמו השמן הזה באותה המתכונת לצרכי עצמו בכדי להימשח בו אומר דרשני. מה יש בכך שאדם רק רקח את השמן הזה אם לא סך בו?!

ושאלה זו מחריפה לפי דברי הגמרא¹ שמגבילה את חיוב האיסור הראשון העוסק במשיחה על זר רק לשמן שעשה משה רבינו. שנאמר "איש אשר יתן ממנו על זר", ואילו האיסור השני המחייב כרת על 'העושה כמותו' הוא לכל הדורות.

יוצא מכך שאדם העושה כמתכונת שמן המשחה אפילו לא סך ממנו מאומה יהיה חייב כרת אך הסך את השמן הזה בפועל על בשרו יהיה פטור מהכרת. הפוך מהמחשבה הראשונה בסוגיה זו.

בכדי לפתוח צוהר לאור תורה נתבונן בדברי הגמרא המפורסמת במסכת חולין² שגם היא כשלעצמה תמוהה היא ומתוך באורה ישו בו הדברים ויאירו לפרשתנו.

¹ מסכת כריתות דף ה. וכן פסק המרבים בהלכות כלי המקדש פרק א' הלכה ה'.
² קלט:

ג.

כך מופיע בגמרא " מרדכי מן התורה מנין? דכתיב "ואתה קח לך בשמים ראש **מר דרור**..." ומתרגמין **'מירא דכי'**."

הגמרא בחפשה מקור בתורה למרדכי היהודי מביאה את הפסוק מפרשתנו העוסק בשמן המשחה ודרך התרגום של הפסוק המשלים את השם 'מרדכי' מוצאת את הקשר בתורה שבכתב למרדכי. והתמיהה מבוארת מעצמה.

ונראה שרבותינו האירו לנו זווית התבוננות מיוחדת על מפעלם הקדוש של מרדכי ואסתר.

פורים הוא החג הראשון אותו חידשו עם ישראל בנהגת חכמי ישראל- הסנהדרין, ובראשם מרדכי. וחידוש זה מתעצם והולך דרך החידוש השני של תקנת כתיבת המגילה כספר תורה, וחובת הקריאה בה בציבור.

כך מובא בגמרא מסכת מגילה³ " מחי נביאים וז' נביאות נתנבאו להם לישראל **ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה**".

ועוד אמרו חכמים⁴ " מאי דכתיב 'ועליהם ככל הדברים אשר דיבר ד' עמכם בהר' ? מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים **ומה שהסופרים עתידים לחדש ומאי ניהו ? מקרא מגילה**".

ד.

אם כן התגלה דרך חג הפורים כח חכמים לקדש חג, ולקדש כתובים.

כאשר מברכים על מקרא מגילה מקדימים את מטבע הברכה "אשר **קידשנו במצוותיו** וציוונו על מקרא מגילה" המצווה מקדשת ומרוממת העושה אותה. וכבר שאלה הגמרא⁵ אם מדובר על מצווה כמו נר חנוכה, 'היכן ציוונו?' והשיבה 'מלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל'. ומכאן שלא רק יש כח ביד חכמים לצוות ולהוסיף על דברי תורה, **אלא גם כח לקדש יש להם**.

ובפורים התגלה הכוח הזה בפסגתו. המגילה היא חידוש של הסופרים, המשך לתורת משה.

אמנם אין המגילה באותו מעמד של ספר תורה, לא בהלכות הכתיבה ולא מבחינת הקדושה, שכן על ספר התורה נאמר אל תוסף עליו ואל תגרע ממנו, אך למרות זאת קודש היא, ונכתבת ונקראת בקדושה ובמניין כספר תורה ממש.

ה.

ומעתה יאירו עינינו מדוע מצאו חכמים את הרמז למרדכי היהודי דווקא במילים 'מר דרור' הנכתבות בשמן המשחה. למען דעת כי כמו שניתן למשה רבינו כח ליצור את שמן המשחה

³ דף יד.

⁴ מגילה דף יט:

⁵ סוכה מה.

המקדש. כך ניתן לחכמים הכוח לתקן מצוות המקדשות את הפועלים אותן. זו היא נקודת החידוש בפורים ובקריאת המגילה אשר תיקנו לנו מרדכי ואסתר.

ואת הקשר המיוחד הזה בין משה-כיוצר את שמן המשחה המקדש את אהרון, וכמי שניתנה על ידו התורה והמצוות כולן-לבין מרדכי ואסתר המתקנים את מצוות קריאת מגילה, ראו חכמים בפסוק שהובא לעיל "ועליהם ככל הדברים אשר דיבר ד' עמכם בהר". שכבר למשה רבינו בהר סיני התגלה החידוש הזה שעתידים הסופרים לחדש ברוח קודשם, הלא הסהם הסנהדרין (עליה נמנים נביאים כחגי זכריה ומלאכי) המסכימים ומאשרים את החידוש הנורא הזה של אסתר ומרדכי.

כלומר יש כאן המשך למשה רבינו ולתורה.

א.

אמנם כגודל החידוש הזה וקדושת ישראל הבאה בו לידי גילוי כך גודל הסכנה הטמונה בו אם הוא מובן שלא כראוי.

שכן אם יבא אדם מישראל או מאומות העולם וימציא 'דת' חדשה הוא חייב מיתה בידי שמים.⁶ הרי זה דומה למי שיוצר מרקחת כמו שמן המשחה אך לצרכי עצמו ללא ציווי משמים. שחייב כרת.

יש כאן חילול הקודש אם אדם ממציא מעצמו את הדרכים להתקרב אל הקודש. כיון שהקודש במהותו נשגב מהשכל האנושי הרגיל.

ובהקשר זה, הרבה יותר חמור עוון מי שבודה את הדת והמצוות מליבו מאשר מי שמקיימן בפועל. כיון שהיומרה ליצור דבר המקדש מחטיאה את הרבים ומלאת גאווה, יותר מהנפתה אל הממציא ופועל כדבריו.

ומעתה מובן מדוע ליצור שמן המשחה חמור יותר מלסוך באותו השמן, למרות שלאמיתו של דבר אין בו כל קדושה. שהרי הדבר בדיוק כמו במצווה שאדם ממציא שבאמת היא נעדרת את כח הקדושה המרומם את האדם ומקרבו לשכינה. אך היוצרה חוטא ומחטיא, כירבעם בן נבט שבדה חג מליבו ועונשו מהחמורים ביותר. ואילו המקיים את 'המצווה החדשה' רק משלה את עצמו בדברי אנוש ואף על פי שחטא בידו של 'בל תוסיף', כרת אין עליו.

א.

אמנם מי שסך על עצמו מהשמן שעשה משה רבינו, הרי גם הוא חייב כרת כמו העושה. שכן שמן זה באמת יש בו סגולת הקדושה. וכאשר כפי שכתוב משה רבינו על בשר אדם⁷ הרי מחללים את הקודש.

ובהקשר למצוות ותורה הרי זה דומה למי שלוקח את תורת משה כבסיס ומכוחה מנסה לקדש רעיונות ומעשים בכדי שגם הם יקבלו את סגולת התורה. כמחשבות הרפורמה או הנצרות

⁶ רמב"ם, הלכות מלכים פרק י' הלכה ט'. עיין שם היטב בדבריו.

⁷ ובכך מוסברת תמיהה נוספת מדוע הכתוב מונה את הסך באיסור תחילה בלשון כללית 'בשר אדם' ורק אחר כך מסביר שמדובר ב'זר הסך' ולדברינו מובן, כיון שיש כאן הוראה כללית של תורה אל היחס לקודש. לא להופכו לאנושי ולחללו, כשמן הזה שמשמשים בו לסיכת אדם.

בתחילתה. והרי הוא מנסה להכניס מעשים של חול אל הקודש ולהחיל עליהם את קדושתה האמיתית של תורת משה. והרי בזה גופו מחלל הוא את הקודש. ולכן גם בזה עונשו כרת בידי שמים.

ח.

ומעתה נשוב אל חידוש המגילה אשר גילתה את קדושת ישראל המתבטאת בכוח אשר ניתן לסנהדרין ברוח ד' אשר עליהם לחדש מצווה שהיא עצמה מקדשת וכל שכן לקיים את המצווה הזו, ככתוב בתורה בפירוש בפרשת 'לא תסור'.

ועל כך באה ההדגשה במגילת אסתר "קיימו וקיבלו היהודים עליהן ועל זרעם.. ולא יעבור, להיות עושים את שני הימים האלה ככתבתם וכזמנם בכל שנה ושנה.." ופירשו חכמים "קימו למעלה, מה שקיבלו למטה"

והמציאות ההיסטורית מוכיחה כי למעלה מאלפיים חמש אות שנים אכן עם ישראל חוגג בקדושה ובשמחה את פורים ככתוב "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" מה שמגלה שאכן היא מגלמת בפועל את הנאמר עליה 'דברי שלום ואמת', ועליונה ונצחית היא 'כאמיתה של תורה'.

רואים אנו כי התנוצצה במרדכי סגולת משה ליצור מצווה המקדשת את העוסקים בה כשמן המשחה.

ט.

ועל השמן המיוחד הזה כתב דוד בתהלים "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרון שיורד על פי מידותיו" ובארו חכמים שהאחים הם משה ואהרון, ומש הוא זה שמשח את אהרון והשמן ירד מראשו על זקן המבטא את מידות קדשו.

וממשיך הכתוב וממשיל את השמן הזה שירד מראש אהרון לזקנו - "כטל חרמון שיורד על הררי ציון, כי שם ציווה ד' את הברכה".

והדברים מאירים, כמו השמן הזה המקדש את אהרון ומרוממו, כך הבורא 'מושח בטל את הר ציון', את מקום מקדש, ובכך הופך אותו לקדוש ומרומם את הבאים בשעריו. כי שם ציווה ד' את הברכה, חיים על העולם, נצחי כמו שמן המשחה של משה שלא פסק לעולם.

ומעתה 'שבת אחים גם יחד' אינו מוסב רק על משה ואהרון אלא גם על עם ישראל ובורא עולם. שהם נקראים אחים ורעים כמו שנאמר מפי הבורא על ישראל 'למען אחי ורעי'. והם יושבים יחדיו בבית המקדש, כי שם ציווה ד' את הברכה חיים עד העולם'.

ולו אנו מצפים במהרה בימינו.

